

Orman Koruma Faaliyetlerinde Etkinliğin Artırılmasında Orman Köylüsü-Ormancılık Teşkilatı İlişkileri: Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Örneği¹

*Bülent SAĞLAM, Atakan ÖZTÜRK

Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Artvin
Sorumlu yazar: saglambul@gmail.com

Geliş Tarihi: 22.09.2008

Özet

Orman kaynaklarının yönetimi ve özellikle de korunması faaliyetlerinde etkinliğin artırılması amacıyla ele alınan bu çalışmada, ormanlar ve ormancılık teşkilatıyla en çok ilişki içinde olan orman köylülerinin; ormana ve ormancılık teşkilatına ilişkin düşünceleri, teşkilatla yaşadıkları ve ormancılık faaliyetlerinde gördükleri sorunlar, teşkilat tarafından yürütülen koruma faaliyetlerine bakış açıları ile bu sürece nasıl katkı sağlayabilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcılık ilkesinin uygulaması bağlamında Artvin Orman Bölge Müdürlüğü'nde yürütülen bu çalışmada toplam 32 orman köyünde 387 kişiyle yüzyüze görüşmeye dayalı anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, orman köylüleri; orman kaynaklarının mülkiyetine sahip olma, yönetimi, işletmeciliği ve korunması süreçlerinde doğrudan sorumluluk alma noktasında istekli gözükmemektedir. Bu yüzden, ormanların korunması başta olmak üzere orman köylülerini ilgilendiren her türlü etkinlik ya da projede, ormancılık teşkilatı tarafından köylülere tek taraflı sorumluluk/yetki verme yerine, sorumluluk/yetki paylaşımının ve işbirliğinin esas alındığı katılımcı yaklaşımlara öncelik verilmesi daha faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Orman Köylüsü, Orman Koruma, Katılımcılık, Artvin Orman Bölge Müdürlüğü

Analysis of Forest Villagers-Forestry Institutions Intercourses For Increasing Efficiency of The Forest Protection: The Case of Artvin Regional Forest Directorate

Abstract

This study aims increasing the efficiency of forest resources management, and particularly the forest protection. The study determined the perceptions of forest villagers, who are the foremost stakeholders in forestry, on forestry and forestry institutions. The paper also includes the conflicts between forest villagers and forest institutions, and explores the forest practices issues through villagers' eyes. Lastly, the paper covers the perspectives of forest villagers on forest protection activities of state institutions and how they possibly contribute the protection of forests. Total 387 surveys carried out in 32 forest villages. Results show that forest villagers are not willing to contract a liability about having joint ownership, management, utilization and protection of the forest. Forestry institutions should employ participatory approaches including duty and authority sharing in all forestry projects and activities especially in forest protection, instead of giving one-sided accountability or authority for forest villagers.

Key Words: Forest villagers, Forest protection, Participation, Artvin Regional Forest Directorate

Giriş

Alanının yarısından fazlası (%55) ormanlarla kaplı olan Artvin ilinde yürütülen ormancılık faaliyetleri arasında odun üretimi ilk sırayı almaktadır. Ayrıca ekonomik getirileri henüz fazlaca ön planda olmamakla birlikte giderek artan şekilde çeşitli toplum kesimlerinden ilgi ve talep gören; biyolojik çeşitliliği koruma, odun dışı orman ürünleri üretimi, av ve yaban hayatını koruma, geliştirme ve avcılık, rekreasyon hizmeti üretimi gibi etkinlikler de ilde yürütülen başlıca ormancılık faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Özellikle odun hammaddesi üretimi ağırlıklı orman işletmeciliği faaliyetleri il

ekonomisi açısından son derece önemli bir iktisadi faaliyet alanı olarak dikkat çekmektedir (Türker ve Öztürk, 2001; Güner vd., 2005). Nitekim, 2001 yılı itibariyle (1987 sabit fiyatlarıyla) ormancılık sektörünün Türkiye Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)'sı içindeki payı %0,6 iken, aynı yıl Artvin ilinde ormancılık sektörünün İl GSYİH'sı içindeki payı %4,7 olarak gerçekleşmiştir (DİE, 2003). Bu sonuç, ekonomik açıdan bakıldığında ormancılık sektörünün Artvin ilinde Türkiye genelinden yaklaşık olarak sekiz kat daha fazla ağırlığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Ormancılık sektörünü Artvin ili için ayrıcalıklı kılan nedenlerden bir diğeri ise, il

¹Bu makale, "Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Orman Koruma Faaliyetlerinde Etkinliğin Artırılması Amacıyla Orman Köylülerinin Görüşlerini Dikkate Alan Katılımcı Bir Yaklaşım" adlı Artvin OBM tarafından yayımlanan araştırmanın geniş özetini içermektedir.

genelinde mevcut 310 köyün tamamının orman köyü niteliğinde oluşudur (URL1, 2007). Ülke genelinde kırsal nüfusun sadece 1/3'ünü orman köylüleri oluştururken, Artvin ilinde kırsal nüfusun tamamını orman köylüleri oluşturmaktadır. Ülkemizde orman köylülerinin kırsal nüfus içinde en düşük gelir seviyesine sahip kesimi oluşturduğu (Anonim, 2004), hayat standartlarının fakirlik sınırının da altında kaldığı (Türker ve Ayaz, 1997) düşünüldüğünde, Artvin ilindeki ormancılık sektörü/orman kaynakları – orman köylüsü etkileşiminin çok daha yoğun şekilde yaşanmakta olduğu anlaşılacaktır.

Artvin ili için ormancılığın bu denli önemli bir sektör oluşu ve kırsal nüfusun tamamının orman kaynaklarıyla doğrudan etkileşimi, sektörün temel uğraşı konusunu oluşturan orman kaynaklarına ve bu kaynakların korunmasına atfedilmesi gereken önemi o denli artırmaktadır. Zira ormanlardan elde edilen sosyal, ekonomik ve ekolojik faydaların sürekliliği, ancak söz konusu kaynakların korunması ve sürdürülebilir bir yaklaşımla yönetilmesiyle mümkündür.

Artvin Orman Bölge Müdürlüğü (OBM) genelinde orman kaynaklarının yönetimi ve özellikle de korunması faaliyetlerinde etkinliği artırmaya katkı sağlamak amacıyla ele alınan çalışmayla; orman köylerinde yaşayan halkın ormancılık faaliyetlerinde gördükleri sorunlar ve orman koruma faaliyetlerine bakış açıları ile bu sürece nasıl katkı sağlayabilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırma, Artvin OBM'ye bağlı; Ardanuç, Arhavi, Artvin, Borçka, Şavşat ve Yusufeli Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içindeki tamamı orman köyü niteliğinde olan toplam 310 adet köyü kapsamaktadır. Söz konusu orman köylülerine, araştırma amacı doğrultusunda önceden hazırlanan 29 adet soru yöneltilmiştir.

Anket uygulanacak birey sayısının tespitinde, 2000 yılı nüfus sayımına göre söz konusu 310 orman köyünün 92709 kişilik nüfusu esas alınmıştır (DİE, 2001). Buna göre örnek büyüklüğü aşağıdaki formül (Karasar, 1994; Şencan, 1993) yardımıyla

yapılan hesaplama sonucunda 383 olarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{Z^2 \times N \times p \times q}{N \times D^2 + Z^2 \times p \times q}$$

n= Örnek büyüklüğü

Z= Güven katsayısı (%95'lik güven için Z=1.96)

N= Ana kütle büyüklüğü (92709 kişi)

p= Ölçülmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunma oranı (%50)

q= 1-p (0.5)

D= Kabul edilen örnekleme hatası (%5)

Öte yandan, anketlerin uygulanacağı köy sayısının tespitinde araştırma süresi ve imkânları dikkate alınarak, toplam köy sayısının yaklaşık %10'una karşılık gelen 30 köyün yeterli olacağı öngörülmüş ve nüfus yoğunlukları itibariyle, her bir işletmede kaç köyde anket uygulaması yapılacağı belirlenmiştir. Hangi köylerin ankete dahil edileceğine karar verilirken, her bir orman işletmesi için yıllık ortalama suç yoğunluğu hesaplanmış ve işletmelerin ortalama suç yoğunluğunun üstünde ve altındaki köyler arasından tesadüfi olarak seçim yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Orman İşletme Müdürlükleri itibariyle anketlerin dağılımı

	Orman İşletme Müdürlüğü	Köy Sayısı	Kişi Sayısı
Planlanan	Ardanuç		
	Arhavi		
	Artvin	30	383
	Borçka		
	Şavşat		
Uygulanan	Yusufeli		
	Ardanuç	5	35
	Arhavi	6	81
	Artvin	4	42
	Borçka	6	84
	Şavşat	5	65
Yusufeli	6	80	
Toplam	32	387	

Bulgular

Araştırma kapsamında, 32 köy ve 387 kişi üzerinde uygulanan anketlerden çeşitli eksikliklerden dolayı 2'si elenerek, 385 adet anket formu değerlendirmeye alınmıştır (Tablo 1).

Görüşülen bireylerin genel özellikleri

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan anket formları incelendiğinde; 359 erkek (%93,2) ve 26 kadından (%6,8) oluşan deneklerin önemli bir bölümünün; 46-60 yani orta yaş üstü (%31,7) ve 36-45 yani orta yaş (%29,9) grubunda olduğu, buna karşılık görüşülen 16-35 yaş arası yani genç ve 60 yaş üstü yani yaşlı nüfus grubunun ise daha düşük oranlarda (sırasıyla %24,4 ve %14) olduğu görülmektedir.

Artvin ili orman köylerinde, yaşanan yoğun göç nedeniyle genç nüfusun nispeten düşük olmasının, ankete katılan genç birey sayısını da etkilediği düşünülmektedir. Buna karşılık, köylerde nispeten fazla olması beklenen yaşlı nüfusun görüşülen bireyler arasında düşük oranda çıkması ise ilgili kesimin ankete katılma noktasında fazlaca istekli olmamalarıyla açıklanabilir.

Ankete katılanlar arasında; okuryazar olmayan (%1,8), sadece okuryazar olan (%0,5) ve ilkökul mezunu olanların (%51,4) toplamı %53,7'lik oranla örnek büyüklüğünün yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Buna göre, Artvin ili orman köylerindeki eğitim seviyesi, kırsal kesime ilişkin beklentiler paralelinde nispeten düşüktür.

Öte yandan ankete katılanların %76,9'u bir başka ifadeyle her dört kişiden üçü köyde tüm yıl boyunca ikamet ettiğini ifade etmiştir. Buna karşılık kalan kısım 1-3, 3-6 ve 6-12 ay arasında değişen sürelerde köyde geçici olarak ikamet ettiklerini dile getirmişlerdir.

Dolayısıyla, köyde geçici olarak ikamet edenler sadece her dört kişiden biri olup, asıl ikamet yerleri köy olmasa da köyle olan bağlantıları nedeniyle yaz tatilleri başta olmak üzere belli mevsimlerde köyde kalmayı tercih eden kişilerden oluşmaktadır. Anket çalışmasının Temmuz ayı içerisinde yapıldığı göz önüne alındığında özellikle yaz ayları başta olmak üzere yılın çeşitli aylarında kırsal kesim nüfusunda belirli bir artış meydana gelmektedir. Söz konusu artış çok genel bir ifadeyle köylerde sürekli ikamet eden nüfusun yaklaşık üçte birine karşılık gelmektedir. Bu durum, köyde sürekli ikamet edenlerle birlikte belli sürelerle ikamet edenlerin de görüşlerini

dikkate almak açısından araştırma için önemli bir artı değer oluşturmaktadır.

İlk üç geçim kaynaklarının ne olduğuna ilişkin soruyu; birinci sıradaki geçim kaynağı ücret geliri-emekli maaşı şeklinde cevaplayanlar ankete katılan 385 deneknin neredeyse yarısını (%47,8) oluşturmaktadır. Bunun ardından ikinci ve üçüncü sıradaki geçim kaynağının ne olduğuna cevap verenler ise toplam denek sayısına göre 186 (%48,4) ve 19 (%4,9) gibi oldukça düşük düzeyde olup, bunlar da sırasıyla tarım ve hayvancılık ile ormancılık şeklinde ortaya çıkmıştır.

Kırsal kesimde yaşamını idame ettiren halkın azımsanamayacak bir bölümünün ücret ya da maaşla geçimini sağladığı, buna karşılık tarımsal faaliyetler ve özellikle ormancılıktan sağlanan gelirlerinin köylüler tarafından öncelikli bir gelir kaynağı olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Bu noktada, özellikle ücret ve maaşların nakdi gelir özelliğinde olması ve köylüler tarafından sürekli bir gelir kaynağı olarak düşünülmesinin gelir öncelik sıralamasını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, yakacak odun, hayvan otlatma vb. faydalar dikkate alındığında, orman köylülerinin ormana olan bağımlılıklarının tamamıyla ortadan kaldırılmasının mümkün olamayacağı anlaşılmaktadır. Ancak tüm bu faydalar doğrudan nakdi gelir şeklinde gerçekleşmemekte ve orman köylülerinde de bu şekilde algılanmamaktadır. Yine de önceki yıllarla kıyaslandığında orman köylerindeki nüfusun azalmasının ve genel sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinin kır ve kent ölçeğinde nispeten artmasının özellikle orman kaynaklarına bağımlı olan nüfusu ve bağımlılık düzeyini nispeten azalttığı ifade edilebilir.

Gelirleriyle geçinme durumları sorulduğunda; gelirleriyle geçinemediklerini (%13,8) ve zorlukla geçinebildiklerini (%52,7) ifade edenler görüşülenlerin yarısından fazlasını (%66,5) oluşturmaktadır.

Görüşülen bireylerin elde ettikleri gelirlerinin, rahat bir yaşantı sürdürmelerine yetmediği, bu nedenle de her üç kişiden ikisinin geçim sıkıntısı içinde oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Artvin ili orman

köylüleri için ekonomik sorunlar önceliğini korumaktadır.

Orman köylülerinin ormanı tanımları -algılamaları ve ormancılık teşkilatı ile ilişkileri

Ormanların kendileri için neyi ifade ettiğine ilişkin deneklere yöneltilen açık uçlu soruya verilen cevaplar benzerliklerine göre gruplandırılmıştır. Buna göre, deneklerin %43,6'sı ormanları yaşam kaynağı ve temiz hava sağlayan bir doğal kaynak olarak görürken, %36'lık bölümü de ormanları güzellik ve doğal manzara şeklinde algıladıklarını ifade etmiştir. Öte yandan, ormanları istihdam ve gelir kaynağı ya da odun kaynağı şeklinde algıladıklarını ifade edenler ise oldukça düşük bir oranda (yaklaşık %9) gerçekleşmiştir.

Bu sonuç, Artvin OBM sınırları içindeki orman köylülerinin ormanları öncelikli olarak ekonomik bir kaynak ya da geçim kaynağı şeklinde görmedikleri ya da algıladıkları, aksine ormanın parasal olarak ifade edilemeyen ya da ifade edilmesi zor olan faydalarına daha çok önem attıkları şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu bir anlamda orman köylülerinin nispeten düşük eğitim seviyelerine rağmen, orman kaynaklarının gerçek değer ve önemine ilişkin farkındalıklarının hayli ileri seviyede olduğunu da göstermektedir.

Orman varlığı açısından köylülerinin zengin olup olmadığına ilişkin yöneltilen soruya verilen cevaplar incelendiğinde; zengin olduğunu söyleyenler (%50,1) ilk sırayı alırken, fakir olduğunu söyleyenler (%31,9) ikinci ve ne zengin ne fakirdir (%17,8) şeklinde görüş belirtenler ise, üçüncü sırayı almışlardır. Öte yandan, aynı kişilere genel olarak Artvin ilinin orman varlığı açısından zengin olup olmadığı sorulduğunda evet zengindir şeklinde cevaplayanların baskın bir çoğunlukta olduğu (%78,1) görülmektedir. Buna karşılık, ne zengin ne fakirdir şeklinde görüş bildirenler (%11,2) ikinci ve fakir olduğunu düşünenler (%7,6) ise üçüncü sırada yer almaktadır.

Görüldüğü üzere, deneklerin önemli bir bölümü köylülerinin ve Artvin ilinin orman varlığı açısından zengin olduğunu düşünmektedirler. Ancak, Artvin ilinin

orman varlığı açısından zengin olduğunu düşünenler, kendi köylülerinin zengin olduğunu düşünenlerden çok daha fazladır.

Bir yerin orman varlığı açısından zengin olup olmadığına karar verilmesi aslında çok da kolay değildir. Bununla birlikte, orman alanı varlığı kriteri orman varlığı açısından zenginlik konusunda fikir edinmek için kullanılacak başlıca kriterlerdendir (Öztürk, 2003). Kaldı ki orman köylüleri de değerlendirmelerinde muhtemelen orman alanı kriterine bağlı gözlemlerini esas almışlardır. Artvin OBM söz konusu kriterlere göre Doğu Karadeniz Bölgesi (DKB) ve Türkiye geneli değerleri ile karşılaştırıldığında; ormanlık alanın genel alana oranı Artvin OBM'de %54 iken, DKB'de %41 ve ülke genelinde ise %27 olduğu (Anonim, 2006), bir başka ifadeyle söz konusu kriter esas alındığında orman köylülerin doğru bir görüş ifade ettiklerini söylemek mümkündür.

Köylülerindeki orman varlığının geleceğini nasıl gördüklerine ilişkin düşüncelerini tespit etmek amacıyla yöneltilen soruyu cevaplayanlar arasında ilk sırayı çok daha iyi olacak diyenler (%36,1) alırken, çok daha kötü olacak ve aynı kalacak düşüncesinde olanlar çok az farkla ikinci (%30,1) ve üçüncü (%29,9) sırada yer almaktadır. Köylülerinde orman varlığının geleceğine ilişkin karamsar düşünce içinde olanlara bunun nedeni sorulduğunda; mevcut ormanların yeterince iyi korunamaması seçeneği (%32,5) ilk sırayı almaktadır. Bu kapsamda kendilerine sunulan seçenekler içinde yer almayan muhtelif nedenleri gerekçe gösterenlerin tercih ettiği "diğer" seçeneği ikinci sırayı alırken (%19,3), üçüncü sırayı ormanlardan kaçak, gelişigüzel faydalanma seçeneği (%14,9) almaktadır.

Köylülerinin çevresindeki ormanların geleceğine ilişkin iyimser olanların baskın şekilde olmasa da çoğunlukta olduğu görülmektedir. Buna karşılık, geleceği kötü görenlerin nedenleri arasında üçüncü sıradaki gelişigüzel faydalanma seçeneği, birinci sırayı alan ormanların yeterince korunamaması seçeneği ile yakından ilişkili olduğu düşünüldüğünde, köylülerindeki orman varlığının geleceğine ilişkin karamsarlık içinde olanların temel gerekçelerinin koruma sorunuyla yakından ilişkili olduğu ortaya

çıkılmaktadır. Bir başka ifadeyle, bazı orman köylüleri orman korumada yaşanan sorunlardan dolayı, köylerinin civarındaki ormanların şu anki durumdan daha kötüye gideceği noktasında endişeleri olduğunu ifade etmektedirler.

Artvin ili orman varlığının geleceğine ilişkin yöneltilen soruyu cevaplayanlar arasında, köye ilişkin soruya verilen cevaplara paralel şekilde ilk sırayı çok daha iyi olacak diyenler (%40,1) alırken, aynı kalacak düşüncesinde olanlar (%25,3) ikinci ve çok daha kötü olacak (%23,6) düşüncesinde olanlar ise üçüncü sırada yer almaktadır. Artvin ilinde orman varlığının geleceğine ilişkin karamsar düşünce içinde olanlara bunun nedeni sorulduğunda; mevcut ormanların yeterince iyi korunamaması seçeneği köylere paralel şekilde ilk sırayı (%30,2) almaktadır. Bu kapsamda kendilerine sunulan seçenekler içinde yer almayan muhtelif nedenleri gerekçe gösterenlerin tercih ettiği “diğer” seçeneği ikinci sırayı alırken (%27,1), üçüncü sırayı da mevcut ormanlardan kapasitesinin üzerinde üretim yapılması seçeneği (%17,7) almaktadır.

Orman köylülerinin Artvin ilindeki orman varlığının geleceğine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; kendi köylerindeki daha yüksek bir oranla iyimserlerin ilk sırayı aldığı, buna karşılık çok daha kötü olacak düşüncesini taşıyanların ise çok daha düşük oranla üçüncü sırayı aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, karamsar düşüncede olanların karamsarlık gerekçeleri arasında ormanların yeterince iyi korunamaması seçeneği ilk sırayı alırken, ormanlardan kapasitesinin üzerinde üretim yapılması öne çıkan bir diğer seçenek olmuştur.

Son 10 yıllık periyotta herhangi bir ormancılık faaliyetinde çalışıp çalışmadığı sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; hayır çalışmadım (%81,1) diyenler çoğunluğu oluştururken, deneklerin yaklaşık 1/5'i (%18,9) çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan, deneklere ormancılık faaliyetlerinde çalışmaya istekli olup olmadıkları da sorulmuş ve sonuçta 2/3'lük kısmının (%66,2) böyle bir istekleri olmadığı, buna karşılık yaklaşık her üç kişiden birinin ise çalışmaya istekli olduğu

(%30,6) ve az bir kesimin ise bu noktada kararsız (%3,1) olduğu görülmektedir.

Orman köylerinde yaşayanlar arasında herhangi bir ormancılık faaliyetinde çalışmış olanların bu denli düşük çıkması, geçim kaynakları öncelik sıralamasıyla da yakından ilişkilidir. Zira, hatırlanacağı üzere orman köylüleri beklenen aksine öncelikli geçim kaynakları olarak maaş-ücret gelirini ilk sırada belirtmişlerdir. Böylece ormancılık gibi ağır çalışma şartlarına oranla nispeten daha kolay, alternatif istihdam ve gelir kaynaklarının yaygınlaşması ile orman köylülerinin ormana olan bağımlılıklarının azalmış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda deneklerin sadece %18,9'u ormancılık işlerinde çalıştığını ifade etmesine rağmen, çalışma isteğinde olanlar ise deneklerin %30'unu oluşturmaktadır. Bu sonuç her şeye rağmen orman köylerinde, ormancılık faaliyetlerinde hali hazırda istihdam edilmeyen/edilemeyen, fakat çalışmaya istekli bir işgücü potansiyelinin mevcudiyetini göstermektedir. Söz konusu potansiyel işgücü yaş grupları itibarıyla incelendiğinde orta (36-45) ve genç (16-35) yaş grubunu oluşturanların %36,8 ve %34,4'lük oranlarla ilk iki sırayı aldığı görülmektedir. Ormancılık işlerinin niteliği göz önüne alındığında, orman işlerinde çalışma isteğinde olanların çoğunluğunun yaş itibarıyla de uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Orman köylerinde daimi ya da geçici olarak yaşamlarını idame ettiren deneklere en çok ilişki içinde oldukları ormancılık teşkilatı çalışanın kim olduğunu belirlemeye yönelik sorulan soruyu cevaplayanların 3/4 gibi çok büyük bir çoğunluğu (%74,9) orman muhafaza memuru ve akabinde orman bölge şefi (%11,3) yanıtını vermişlerdir. Üretim, koruma vb. birçok ormancılık etkinliğinin gerçekleştirilmesinde önemli görevler üstlenen orman muhafaza memurlarının bu denli öne çıkması beklenen bir durum olmaktadır.

Köylülerin büyük bir çoğunluğu orman muhafaza memurunu en çok ilişki içinde oldukları ormancılık teşkilatı çalışanı olarak dile getirmişlerdir. Ormancılık teşkilatının orman kaynakları yönetimi sürecini başarıyla yürütebilmesi, bu sonucun göz önünde bulundurulmasıyla yakından ilişkilidir.

Orman köylülerinin orman koruma faaliyetlerine ilişkin düşünce ve tutumları

Son yıllarda köylerinde/yörelerinde herhangi bir orman tahribatı olup olmadığı sorusuna; deneklerin çok önemli bir bölümü (%77,9) olmadığı, buna karşılık her beş kişiden biri ise (%20,5) olduğu karşılığını vermişlerdir. Bu sonuç orman köylülerinin büyük çoğunluğunun yakın geçmişte ve günümüzde ormanlar üzerinde tahribat olmadığı görüşünde fikir birliği içinde olduklarını göstermektedir. Her ne kadar görüşülenlerin çoğunluğu tahribat olmadığını dile getirmiş olsa da aksi yönde görüş bildirenlerin gerekçelerinin öğrenilmesi koruma faaliyetlerinde yaşanan sorun ve aksaklıkların belirlenmesi açısından önemlidir. Bu nedenle, orman tahribatı olduğu yönünde görüş beyan edenlere, söz konusu tahribatın en önemli ilk üç nedenini kendilerine sunulan seçenekler arasında sıralamaları istenmiştir. Buna göre, tahribatın en önemli nedeni olarak (%23,5) böcek ve doğal afetler öne çıkarılırken, ikinci sırayı alan neden olarak ormancılık teşkilatının hatalı uygulamaları (%21,4) gelmektedir. Orman tahribatının en önemli üçüncü nedeni olarak ise ormanlar aleyhine yapılan yasa/mevzuat düzenlemeleri ile köy halkının ormanlardan izinsiz ve gelişigüzel/kaçak faydalanması seçenekleri (%23,1) yer almıştır.

Artvin OBM genelinde özellikle son yıllarda yaşanan yaygın ve büyük boyutlu böcek salgınları, orman tahribatı oluşumunda doğal faktörlerin ilk sırayı almasına neden olmuştur. Özellikle kabuk böceklerinin neden olduğu zararlar orman ağaçları üzerinde gözle görülür kuruma ve tahriplere neden olmakta ve büyük miktarlarda olağanüstü üretimler gerçekleştirilmek zorunda kalınmaktadır. Öte yandan, ormancılık teşkilatı tarafından yapılan özellikle ağaçlandırma yatırımları uzun süreli yatırımlar olduğundan, kısa sürede sonuçlarının alınması mümkün olamamaktadır. Doğal şartlara açık bir işletmecilik olduğu için de böcek, fırtına vb. risklere maruz kalması kaçınılmazdır. Bu şartlar altında köylüler planlı üretim faaliyetlerini bir tahribat olarak algılaması da söz konusu olabilmektedir. Yapılan yasal düzenlemelerin ormanlar aleyhine işleyeceği

noktasındaki görüşlerin oluşumunda ise bu yönde çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından medya aracılığıyla oluşturulan kamuoyunun etkili olduğu söylenebilir. Yine yasal olmayan faydalanmalar konusunda ise yakın çevrelerinde yaşananlara ilişkin kendi gözlemlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Artvin OBM tarafından yürütülen orman koruma faaliyetlerinin yeterli olup olmadığı konusundaki düşüncelerini belirlemeye yönelik sorulan soruya, görüşülenlerin yarısından çoğu (%63,5) yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Ancak, bu konuda görüşülenlerin 1/3'ü (%32) aksi düşüncede olduklarını dile getirmişlerdir. Ormanların yeterince korunmadığı düşüncesinde olanların başlıca üç gerekçeleri ise sırasıyla; ormancılık teşkilatının denetimlerinin yetersizliği (%52,8), ormancılık teşkilatının yerel halkla işbirliği sağlayamaması (%27,3) ile görevli memurların köylüyle olan iyi ilişkilerinin bozulmaması için orman suçlarına göz yumması ve görevli memurların rüşvet karşılığı orman suçlarına göz yumması (%18,2) şeklinde sıralanmıştır.

En önemli ilgi gruplarından biri olarak orman köylülerinin çoğunluğu tarafından orman koruma faaliyetlerinin yeterli bulunması, Artvin OBM'nin bu noktadaki başarısına işaret etmesi açısından son derece önemlidir. Bununla birlikte, her üç kişiden biri koruma faaliyetlerini yeterli bulmamakta ve bunun başlıca nedeni olarak da ormancılık teşkilatının üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmedeki yetersizliğini öne çıkarmaktadır. Nitekim öne sürülen gerekçeler arasında denetimlerdeki yetersizliğin yanında teşkilatın yerel halkla yani kendileriyle bu noktada işbirliği içinde olmamaları da dile getirilmiştir. Yine, kendilerinin en çok ilişki içinde oldukları ormancılık teşkilatı çalışanlarının rüşvet karşılığında çeşitli suçlara göz yummalarının da koruma faaliyetlerinin etkinliğini azalttığı dile getirilmektedir. Orman köylülerince dile getirilen bu ve benzeri düşünceler gerçekte çok büyük boyutta da olmayabilir ve bu düşüncelerin oluşumunda yaygın kanı ve söylentiler de etkili olabilir. Nitekim, bu araştırmanın ilerleyen bölümlerinde bu paralelde bulgu ve tespitler de yer almaktadır. Ancak, her durumda ormancılık

teşkilatı, koruma faaliyetlerinin yetersizliğinin başlıca nedenleri olarak dile getirilen hususlara öncelikli olarak eğilmelidir.

Öte yandan, Artvin OBM’de orman koruma faaliyetlerinin daha etkin/başarılı yürütülebilmesi için öncelikli olarak yapılması gerekli faaliyetler arasında; şehir/köy halkının bilinçlendirilmesi ve eğitimi faaliyetlerine ağırlık verilmesi birinci öncelikli faaliyetler arasında (%50,7) ilk sırayı alırken, orman muhafaza memurlarının belli bir yörede çok uzun süre görev yapmasının engellenmesi (%22,7) ikinci öncelikli faaliyetler arasında ilk sırayı almıştır. Son olarak üçüncü derecede önemli görülen faaliyetler arasında şehir/köy halkının bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi faaliyetlerine ağırlık verilmesi (%24,6) ilk sırada yer almıştır.

Bu bir anlamda, bilinçlendirme konusunun köylüler tarafından son derece önemli görüldüğüne de işaret etmektedir. Bu noktada gerek ikinci ve gerekse üçüncü öncelikli faaliyetlerin her ikisinde de ikinci sırada tercih edilen faaliyet türü olarak ormanların korunmasında özellikle köy tüzel kişiliklerine de yetki verilip, sorumluluğu paylaşmaları sağlanması seçeneğinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu seçeneğin öne çıkarılması, orman köylülerinin ormanları koruma anlamında sahiplenme ve hali hazırda ormancılık teşkilatınca yürütülen koruma faaliyetlerine köy tüzel kişilikleri olarak yardımcı olmaya istekli olduklarının bir işareti olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, köylüler ormancılık teşkilatının ağırlıklı olarak eğitim ve işbirliği konularına ağırlık vermesi halinde koruma faaliyetlerinde daha başarılı olunabileceği görüşünü paylaşmaktadırlar.

Deneklere ormancılık teşkilatı ile herhangi bir şekilde davalı duruma düşüp düşmedikleri sorulduğunda çok önemli bir kısmı (%91,9) düşmediğini belirtmiştir. Davalı duruma düştiklerini açıkça ifade etmekten çekinmeyen küçük bir kesime (%8,1), davanın mahiyeti sorulduğunda; kaçak ağaç kesmek (%64,5) ve kaçak emval bulundurmamak (%19,4) ilk iki sırayı alan dava konuları olmuştur. Üçüncü sırada ise (%9,7) kadastro davaları gelmektedir.

Bu noktada, deneklerin çok az bir bölümünün ormancılık teşkilatıyla davalı oldukları görülmektedir. Ancak, davalı duruma düşmüş olmasına rağmen bunu dile getirmekten çekinenlerin de olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Yine de yaklaşık olarak her 10 kişiden birinin çeşitli şekillerde ormancılık teşkilatıyla davalı duruma düştüğü ve dava konusu olarak da Artvin OBM’nin son yıllardaki (2001-2005) orman suçu istatistiklerine (Anonim, 2005) paralel şekilde ağaç kesme ve kaçak emval bulundurmanın ilk sıraları aldığı görülmektedir. Davalarda öne çıkan bir diğer konu olan kadastro davaları ise, İl genelinde orman kadastrasının henüz tamamlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu noktada dikkat çeken bir başka konu ise, orman işletmeleri ile davalı duruma düştüğünü dile getiren deneklerin Artvin OBM’ye bağlı orman işletmelerine dağılımıdır. Nitekim 2001-2005 periyodunda yıllık ortalama suç yoğunluğu itibarıyla ilk iki sırayı Borçka ve Şavşat Orman İşletme Müdürlükleri alırken (Anonim, 2005), orman işletme müdürlükleriyle davalı duruma düştüğünü belirten köylülerin işletme müdürlükleri itibarıyla dağılımında da Borçka ve Şavşat Orman İşletme Müdürlükleri %29 ve %22’lik oranlarla ilk iki sırayı almıştır.

Yine, ormancılık teşkilatıyla davalı duruma düştiklerini ifade edenlerin, elde ettikleri gelirlerle geçinip geçinemedikleri sorusuna verdikleri cevaplar dikkat çekmektedir. Nitekim gelirle rahat geçinebildiklerini bir başka ifadeyle ekonomik açıdan herhangi bir problemleri olmadığını belirtenlerden hiç biri ormancılık teşkilatı ile davalı değilken, gelirleriyle kesinlikle geçinemediklerini ya da çok zor geçinebildiklerini ifade eden her dört kişiden üçü (%74,2) ormancılık teşkilatı ile davalı olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde, ortaokul mezunu ve daha alt eğitim seviyesinde olanların ormancılık teşkilatıyla davalı konumunda olanların çok önemli bir kısmını (%83,8) oluşturduğu görülmektedir.

Ormancılık teşkilatı ile köylünün davalı olmasının ormanların korunması üzerinde nasıl bir etkisi olduğuna ilişkin yöneltilen soruya ise; olumsuz etki yapacağını söyleyenler (%55,3) ilk sırayı alırken, olumlu

etki yapacağı görüşünde olanlar ise (%38,2) ikinci sırada yer almaktadır. Genel eğilim orman köylüleri ile ormancılık teşkilatı arasındaki davaların ormanların korunması üzerinde olumsuz etki meydana getireceği şeklindedir.

Deneklere ormandan izinsiz ağaç kesmeme, ormanları tahrip edenleri uyarma, ormanları tahrip edenleri ilgililere bildirme, ormanda izinsiz hayvan otlatmama gibi sunulan seçeneklerden hangisi aracılığı ile orman koruma faaliyetlerine katkı sağladıkları sorulduğunda; söz konusu faaliyetlerin hepsini birlikte yapmakta olduğunu ifade edenler (%67,8) ilk sırayı alırken, sadece ağaç kesmeyerek ya da sadece ormanları tahrip edenleri uyararak koruma çalışmalarına katkı sağladıklarını dile getirenler ikinci (%22,6) ve üçüncü (%5,2) sırayı almıştır. Orman koruma faaliyetlerine katkı noktasında, köylülerin çoğunluğunun ormanları koruma noktasında bireysel olarak üzerlerine düşen sorumlulukları büyük ölçüde yerine getirdikleri görülmektedir.

Ormancılık teşkilatı çalışanlarının menfaat karşılığı iş yaptıklarına ilişkin kanaate köylülerin yarısından fazlası (%64,7) karşı çıkarken, neredeyse her üç köylüden bir tanesi (%28,8) de bu kanaati paylaştıklarını dile getirmiştir. Menfaat karşılığı iş yapıldığı kanaatine katılanları bu şekilde düşünmeye iten nedenler arasında yaşadığı çevrede bu yönde yaygın olan düşüncelerin etkili olması seçeneği her beş kişiden dördü (%81,5) tarafından tercih edilmiştir. Bunun dışında menfaat karşılığı iş yapma konusunda; kendi başından geçen, kendisinin tanık olduğu ya da başkasından duyduğu yaşanmış bir olaya istinaden böyle bir düşünce içinde olanların oranı ise (%13,1) oldukça düşüktür. Bununla birlikte, bu tür yaşanmış olaylar nedeniyle menfaat karşılığı iş yapıldığına ilişkin görüş beyan edenlerin toplam görüşülen kitle içindeki payı ise (%2,3) çok daha düşüktür. Bir başka ifadeyle, görüşülen her 100 kişiden yaklaşık 4 tanesi menfaat karşılığı iş yapıldığına ilişkin söylemlerini yaşanmış somut olaylara dayandırmaktadır.Ormancılık teşkilatında menfaat karşılığı iş yapma ya da işlerin menfaate bağlı olarak yürütülmekte olduğu yönündeki görüşe köylülerin büyük çoğunluğu katılmadıklarını bildirmesine

rağmen, her üç kişiden birinin de bu düşünceyi doğrulamaları üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Araştırma kapsamında, Artvin OBM’de yürütülen orman koruma faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yürütülüp yürütülmediği, koruma faaliyetlerinde yaşanan sorunlar ile bunlara ilişkin çözüm önerileri konusunda çeşitli yargılar geliştirilerek, köylülerin tüm bu konulardaki düşünce ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Köylülerin kendilerine sunulan olumlu ya da olumsuz yargılara ilişkin tutumlarına ait ortalama, mod ve standart sapma değerleri Tablo 2’de sunulmaktadır.

Yürütülen anket çalışması kapsamında köylülere yöneltilen “Artvin OBM, mevcut orman koruma sistemi ve faaliyetleri açısından başarılıdır, aynı şekilde devam edilmelidir.” şeklindeki olumlu yargıya köylüler kısmen de olsa olumlu bakmaktadırlar. Bir başka ifadeyle, tam anlamıyla olmasa bile köylüler Artvin OBM tarafından yürütülen koruma faaliyetlerini genel itibariyle başarılı olarak görmekteyiz.

Buna karşılık, “Artvin OBM orman koruma faaliyetleri açısından kesinlikle başarısızdır, koruma sistemi tamamen değiştirilmelidir.” şeklinde oluşturulan olumsuz yargıya karşı ortaya yakın olmakla birlikte olumsuz tutum sergileyerek, reddetme eğiliminde oldukları, böylelikle birinci yargıya karşı sergiledikleri tutumla da paralel bir tutum içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Bu iki yargının yanı sıra daha önce Artvin OBM tarafından yürütülen koruma faaliyetlerinin yeterli olup olmadığına ilişkin soruya karşılık da çoğunluğun başarılı olduğu yönünde verdikleri cevaplar birlikte değerlendirildiğinde, genel olarak çoğunluk tarafından kabullenilen başarılı bir orman koruma faaliyetinin Artvin OBM tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak, bu sonucun orman koruma sisteminde kesinlikle sorun olmadığı şeklinde de yorumlanması mümkün değildir. Bu noktada, daha önce de ifade edildiği üzere başarılı bulmayanların görüşleri daha da önemsenmeli ve mevcut sistemin daha da iyileştirilmesinin yolları aranmalıdır.

Tablo 2. Artvin OBM orman koruma faaliyetlerine ilişkin yargılar

	Yargılar	Ortalama	Mod	S.Sap.
1	Artvin OBM mevcut orman koruma sistemi ve faaliyetleri açısından başarılıdır, aynı şekilde devam edilmelidir.	3.600	5.0	1.6428
2	Artvin OBM orman koruma faaliyetleri açısından kesinlikle başarısızdır, koruma sistemi tamamen değiştirilmelidir.	2.413	1.0	1.6514
3	Artvin OBM orman koruma faaliyetlerinde bazı aksaklıklar vardır, bunlar giderilmelidir.	3.102	5.0	1.5551
4	Ormanların korunmasında asıl sorun ormancılık teşkilatından kaynaklanmaktadır.	3.210	5.0	1.5444
5	Ormanların korunmasında asıl sorun korumayla görevli memurların görev bilincine sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır	3.291	4.0	1.3987
6	Ormanların korunmasında asıl sorun korumayla görevli memurların, menfaat karşılığı bazı usulsüzlükleri görmezlikten gelmelerinden kaynaklanmaktadır.	2.290	1.0	1.6277
7	Artvin OBM mevcut koruma sisteminde araç ve personel takviyesine ihtiyaç vardır.	3.568	5.0	1.3698
8	Ormanların korunmasına yönelik daha sıkı ve caydırıcı tedbirlere ihtiyaç vardır.	3.687	5.0	2.6474
9	Ormanlar ormancılık teşkilatı-orman köylüsü işbirliği ile ortaklaşa korunmalıdır.	4.836	5.0	0.5417
10	Ormancılık teşkilatı özellikle köylerin civarındaki ormanların korunmasında yöre köylülerinden istifade etmeli, böylece köylülere istihdam alanı da oluşturmalıdır.	4.747	5.0	0.7621
11	Ormanların mülkiyeti ve işletmeciliği köy tüzel kişiliklerine bırakılmalıdır.	2.678	1.0	1.7875
12	Ormanların sadece işletmecilik ve koruma faaliyetleri köy tüzel kişiliklerine bırakılmalıdır.	3.153	5.0	1.7670
13	Ormanların sadece korunması köy tüzel kişiliklerinin sorumluluğuna verilmelidir.	2.958	1.0	1.7822
14	Ormanların korunmasında kooperatif olan yerlerde kooperatiflere sorumluluk verilmelidir.	2.589	1.0	1.7331

1: Kesinlikle Hayır, 2: Genelde Hayır, 3: Orta, 4: Genelde Doğru, 5: Kesinlikle Doğru

Nitekim “Artvin OBM orman koruma faaliyetlerinde bazı aksaklıklar vardır, bunlar giderilmelidir.” yargısına karşı köylüler, bu yargıyı tamamen olmasa da kısmen destekleme yönünde tutum sergilemişlerdir. Bu şekilde orman köylüleri az da olsa koruma sisteminde aksaklıklar olduğunu, sistemin tamamen değiştirilmesinden ziyade, yaşanan aksaklıkların giderilmesinin faydalı olacağını dile getirmişlerdir.

Yine orman korumadaki sorunun kaynağına dönük geliştirilen “Ormanların korunmasında asıl sorun ormancılık teşkilatından kaynaklanmaktadır.” ve “Ormanların korunmasında asıl sorun korumayla görevli memurların görev bilincine sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır” şeklindeki iki yargıyı köylüler tamamen olmasa da kısmen doğrular nitelikte bir tutum sergilemişlerdir. Her iki yargıya karşı sergiledikleri tutumlar birlikte değerlendirildiğinde, köylülerin ormanların korunmasından ormancılık teşkilatını ve köylülerle en çok ilişki içinde olan orman muhafaza memurlarını sorumlu olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Buna

karşılık “Ormanların korunmasında asıl sorun korumayla görevli memurların, menfaat karşılığı bazı usulsüzlükleri görmezlikten gelmelerinden kaynaklanmaktadır.” şeklindeki yargıya karşı olumsuz bir tutum sergilenerek reddetme eğiliminde olduklarını göstermişlerdir. Bu yargıya ilişkin sergilenen tutum daha önce menfaat karşılığı iş yapılmasının söz konusu olup olmadığına ilişkin soruya verilen cevap ile de paralellik arz etmektedir. Yargıya karşı reddetme eğilimi söz konusu olsa bile, bu eğilimin tamamıyla taraftar bulmamış olması, menfaat karşılığı iş yapma konusunda kafalarda bir soru işaretinin varlığını göstermektedir. Kaldı ki hatırlanacağı üzere menfaat karşılığı iş yapıldığını dillendirenlerin en önemli gerekçeleri olarak, çevrelerinde bu yönde yaygın olan düşüncelerin önemli ölçüde etkili olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla, söz konusu olumsuz imaj sorununun düzeltilmesine yönelik girişimler ormancılık teşkilatının öncelikleri arasında olmak durumundadır.

Sorunların çözümü noktasında geliştirilen “Artvin OBM mevcut koruma sistemine araç ve personel takviyesine ihtiyaç vardır.” yargısı ise koruma sisteminde sorun olduğuna ilişkin yarıdan çok daha fazla taraftar bulmuş gözükmektedir. Daha önce koruma sisteminde sorun olduğuna ilişkin kısmen destek bulan yargı, çözüm noktasında araç ve personel ihtiyacının karşılanması şeklinde somutlaştırıldığında çok daha büyük bir destek bulmuştur. Bu bir anlamda köylülerin koruma sistemindeki aksaklıkların kaynağı olarak araç ve personel yetersizliğini görmeleriyle de açıklanabilir.

Benzer şekilde “Ormanların korunmasına yönelik daha sıkı ve caydırıcı tedbirlere ihtiyaç vardır.” yargısına karşı da olumlu bir tutum sergilenmiş ve bu yargı da önemli bir taraftar bulmuştur. Bu yargının köylüler tarafından desteklenmesini, daha önce köylülerin orman korumadaki yetersizlikleri, öncelikli olarak denetimlerin yetersizliğine bağlamalarıyla birlikte düşünmek gerekir. Bir başka ifadeyle, köylüler sıkı ve caydırıcı tedbirler sayesinde denetimlerdeki yetersizliğin de giderilebileceğini düşünmektedirler. Kaldı ki sıkı ve caydırıcı tedbirlerin uygulanması, orman koruma sisteminin daha başarılı bir şekilde çalışmasına katkı sağlayabilecektir.

Öte yandan, “Ormanlar ormancılık teşkilatı-orman köylüsü işbirliği ile ortaklaşa korunmalıdır.” ve “Ormancılık teşkilatı özellikle köylerin civarındaki ormanların korunmasında yöre köylülerinden istifade etmeli, böylece köylülere istihdam alanı da oluşturmaktadır.” şeklinde geliştirilen iki olumlu yargı da tüm yargılar içinde en çok destek bulan yargılar olarak dikkat çekmektedir. Her iki yargıya da tama yakın bir katılma söz konusu olmuştur.

Her iki yargının da ortak özelliği ormanların korunması sürecine köylülerin dahil edilmesi ve bu şekilde ormanların işbirliği ile korunmasının sağlanmasıdır. Bunun sonucunda ormanlar daha etkin korunacağı gibi köylülerin de bir takım ekonomik kazanımlar elde etmesi söz konusu olacaktır. Dolayısıyla, hem ormancılık teşkilatı hem de orman köylüsü kazanacaktır. Orman köylüsü muhtemelen bu kazanımların bilincinde olduğu içindir ki yargılara bu denli önem atfetmiştir.

Ormanların mülkiyeti, işletmeciliği ve korunmasına ilişkin olarak köy tüzel kişilikleri ve kooperatiflerin ne denli sorumluluk üstlenebileceğini belirlemeye yönelik geliştirilen yargılara karşı sergilenen tutumlar ise şu şekilde olmuştur:

“Ormanların mülkiyeti ve işletmeciliği köy tüzel kişiliklerine bırakılmalıdır.” yargısına karşı köylüler kısmen destek veren bir tutum sergilemişlerdir. Köylüler ormanların mülkiyeti ve işletmeciliğinin kendilerine ya da kooperatiflere verilmesi konusunda çok net olumlu ya da olumsuz bir tavır içinde olmadıklarını göstermişlerdir. Köylülerin köylerindeki ormanların tamamının sahipliğini üstlenerek, işletmeciliğini gerçekleştirebilme noktasında kendilerine güvenememelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu noktada, “Ormanların sadece işletmecilik ve koruma faaliyetleri köy tüzel kişiliklerine bırakılmalıdır.” şeklinde geliştirilen yargıya karşı ise tamamen olmasa da kısmen destekleme eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır.

Bir önceki yargıyla karşılaştırıldığında mülkiyet dışında sadece işletmecilik ve koruma faaliyetlerinin köylülere bırakılması düşüncesi nispeten daha fazla destek bulmuş ve yargıyı destekleme eğiliminde olduklarını göstermişlerdir. Yine “Ormanların sadece korunması köy tüzel kişiliklerinin sorumluluğuna verilmelidir.” şeklindeki yargıya katılma ve katılmama noktasında ortada oldukları, bir başka ifadeyle böyle bir sorumluluğu alma noktasında olumlu ya da olumsuz belirgin bir tutum sergilemedikleri görülmektedir. Ancak “Ormanların korunmasında kooperatif olan yerlerde kooperatiflere sorumluluk verilmelidir.” yargısına karşı ise tutumlarının biraz daha belirginleşerek tam olmasa da kısmen karşı bir tutum içine girdikleri görülmektedir.

Sonuçlar

Artvin OBM orman koruma faaliyetlerinde etkinliğin artırılmasını sağlamak amacıyla ele alınan ve esas olarak orman köylülerinin görüşleri üzerinde odaklanan bu araştırmadan elde edilen başlıca sonuçlar aşağıda sunulmaktadır:

Son yıllarda Artvin ili de dahil olmak üzere orman köylerinden kent merkezlerine doğru yaşanan yoğun göç dalgası, ormanlar

üzerindeki nüfus baskını nispeten azaltmıştır. Ancak, halen daha orman köylerinde önemli bir nüfus potansiyeli söz konusudur. Ayrıca, azımsanamayacak ölçüde yaşanan mevsimlik göçler sonucu köylerde geçici süre ikamet eden nüfus kitlesinin de ormanlar üzerindeki baskıları farklı şekil ve düzeylerde devam etmektedir.

Artvin ilinde yaşayan orman köylülerinin çoğunluğu, ormanları alışılmışın aksine, geçim ya da ekonomik gelir kaynağı olarak algılama yerine, ormanların yaşam kaynağı olma, doğal güzellik oluşturma gibi işlevlerini öncelikli olarak vurgulamaktadırlar. Dolayısıyla, orman köylülerinin orman kaynaklarından elde edilen faydaları çok daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirebildikleri söylenebilir. Orman köylülerindeki bu genel bakış açısı ve bilinç düzeyi, orman kaynaklarının yönetimi ve korunması faaliyetlerinin katılımcılık anlayışı çerçevesinde yürütülmesine dönük girişimler açısından artı bir değer ve önemli bir fırsat oluşturabilecektir.

Orman köylülerinin büyük çoğunluğu (%77,9) son yıllarda köylerinde herhangi bir orman tahribatı yaşanmadığını ve yürütülen koruma çalışmalarının başarılı olduğunu (%63,5) dile getirmişlerdir. Yine orman köylülerinin; gerek kendi köylerinin ve gerekse Artvin ilinin orman varlığı açısından zengin olup olmadığı konusunda genel olarak doğru bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca, orman kaynaklarının gelecekte daha iyi olacağına yönelik görüş orman köylüleri arasında ağırlık kazanmaktadır.

Bununla birlikte, köylüler arasında çok az da olsa orman tahribatı olduğu görüşünde olanlar ile ormanların geleceğine ilişkin karamsarlık içinde olanlar da söz konusudur. Bu noktada, tamamen doğal bir tahribat olan böcek zararları orman tahribatının en önemli nedeni olarak görülmektedir. Ayrıca, ormancılık teşkilatınca yürütülen faaliyetler de orman tahribatının başlıca nedenleri arasında sayılmaktadır. Bu durumun ormancılık teşkilatınca yürütülen faaliyetlerin orman köylüleri tarafından tam olarak algılanamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Örneğin teknik olarak ormancılık teşkilatınca yapılması gereken gençleştirme, bakım vb. çalışmalar orman köylüleri tarafından orman tahribatı şeklinde

algılanabilmektedir. Oysa ki ormancılık teşkilatı ormanlara yönelik tüm müdahaleleri mevcut planlar dahilinde ve ormanların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yapmaktadır. Bu noktada orman köylülerinin bilgi ve bilinç eksikliği söz konusu olabilmektedir.

Menfaat karşılığı iş yapıldığı düşüncesinde olan orman köylülerinin (%28,8) çok cüzi bir bölümü, bu düşüncüyü başından geçmiş ya da tanık olduğu bir olaya istinaden ifade etmektedir. Bu düşüncede olanlar, görüşülen orman köylülerinin sadece %2,3'üne tekabül etmektedir. Bunun dışında menfaat karşılığı iş yapıldığı yönünde görüş bildirenler, çevrelerinde bu yönde yaygın olan duyularla hareket etmektedirler. Tüm bu sonuçlar, ormancılık teşkilatında menfaat karşılığı iş yapmanın gerçekte çok düşük seviyelerde olduğunu, ancak geçmişten bugüne süregelen bu yöndeki söylentilerin etkisinin hala daha devam ettiğini göstermektedir. Bu noktada ormancılık teşkilatının her şeyden önce ciddi bir imaj sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerek söz konusu imaj sorununun ortaya çıkmasında gerekse sorunun giderilmesi noktasında şüphesiz köylülerle en çok ilişki içinde olan orman muhafaza memurlarına (%74,9) büyük sorumluluklar düşmektedir.

Ormancılık teşkilatı ile köylüler arasındaki davaların ormanların korunması üzerinde olumsuz etki meydana getireceğini düşünenlerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Bu durum dava sonucunda vatandaşın suçlu bulunması ve cezaya maruz kalmasının, her zaman için caydırıcı bir etki oluşturamayabileceğine de işaret etmektedir.

Orman kaynaklarının mülkiyetine sahip olma, yönetimi, işletmeciliği ve korunması süreçlerinde orman köylüleri gerek tüzel kişilik olarak gerekse kooperatifler aracılığıyla doğrudan sorumluluk alma noktasında istekli gözükmemektedirler. Bu durumun, tüm bu sorumlulukların üstesinden gelebilme noktasında yaşanan tereddüt ve güvensizlik duygusundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim ormancılık teşkilatı-orman köylüsü işbirliği ile ormanların korunması ve bu süreçte orman köylülerinden istifade edilerek onlara istihdam alanı oluşturulması düşüncesine, orman köylülerinin tamamına yakını destek

vermişlerdir. Dolayısıyla, orman köylüleri ormanların yönetimi ve özellikle de korunması noktasında sorumluluğu sadece kendileri üstlenmek istememektedirler. Bununla birlikte, ormancılık teşkilatıyla ortaklaşa yürütülecek orman koruma faaliyetlerine katılım noktasında oldukça isteklidirler.

Öneriler

Araştırma bulguları ve yukarıda özetlenmeye çalışılan sonuçlardan hareketle, Artvin OBM orman koruma faaliyetlerinde etkinliğin daha da artırılabilmesi için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Artvin OBM koruma faaliyetleri açısından orman köylülerinin çoğunluğu tarafından başarılı bulunmaktadır. Bununla birlikte, ormanların korunmasına yönelik faaliyetlerin daha etkin hale getirilebilmesi amacıyla özellikle orman köylüleri-ormancılık teşkilatı ilişkilerinde öne çıkan orman muhafaza memurları üzerinde durulmalıdır. Bilhassa orman muhafaza memurları görevlerini icra ederlerken ormancılık teşkilatının yerel halk nezdindeki önemli bir temsilcisi olduklarının bilincinde olmaları ve bu bilincin yüklediği sorumluluk duygusuyla hareket etmeleri konusunda uyarılmalıdır. Daha doğrusu ormancılık teşkilatı ile orman köylüleri arasındaki ilişkilerin orman kaynakları yönetimine olumlu katkılar sağlayacak şekilde sürdürülmesi, ancak söz konusu personelin bu konuda üzerlerine düşen sorumluluğu hakkıyla yerine getirmeleriyle mümkün olabilecektir.

Orman muhafaza memurlarına üretim, koruma vb. asli görevleri yanı sıra ormancılık teşkilatının birer elçisi oldukları, yapılacak herhangi bir yanlış hareketin bireysel sonuçlar doğurmayacağı, aksine bütünüyle ormancılık teşkilatına mal edilebileceği konusuna ilişkin eğitim çalışmalarını yapılmalıdır.

Özellikle orman muhafaza memurlarının yeterli hukuk bilgisine sahip olmamaları, koruma faaliyetlerinin önemli bir ayağını oluşturan suç zabıtlarının hazırlanması esnasında muğlak ifadelerin yer almasına, suçun delilleriyle birlikte iyi ortaya konulamamasına neden olmaktadır. Sonuçta, birçok dava söz konusu eksikliklerden dolayı

suç unsuru oluşmadığı gerekçesiyle beraatla sonuçlanmaktadır. Nitekim, Artvin ilinde yapılan bir çalışmada sulh ceza mahkemesinde 1986-1994 yılları arasında açılan davaların %28'i bu tür eksikler gerekçe gösterilerek beraatla sonuçlanmıştır (Sağlam, 1995). Bu nedenle, aday ve halen görevde olan muhafaza memurlarına, uygulamada karşılaşılan bu gibi sorunların çözümüne yönelik gerekli hukuki bilgileri de içeren eğitimler verilmelidir. Böylece orman koruma faaliyetlerinde son derece önemli olan nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması yoluna gidilmelidir. Ayrıca her türlü denetimde meydana gelen/gelebilecek olumsuzlukları engellemeye dönük çeşitli ödül/ceza mekanizmalarının kullanılması yolları da aranmalıdır.

Orman kaynaklarından sürekli faydalanmayı sağlamak amacıyla belli plan ve programlar dahilinde yürütülen ormancılık etkinlikleri, orman varlığını tehdit eden faktörler şeklinde algılanabildiğinden, ormancılık teşkilatı tarafından yürütülen her türlü faaliyet konusunda özellikle yerel halka yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi konuları üzerinde önemle durulmalıdır. Bu kapsamda, her türlü ormancılık faaliyetinin gerçekleştirilmesi sürecinde başlıca hedef kitle konumunda olan orman köylülerinin bilgilendirilmesi, desteklerinin alınması ve hatta kendilerine sorumluluk verilmesi gibi katılımcılığı sağlamaya dönük faaliyetler üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Ayrıca, ormanların korunmasında önemli katkıları olan köylerin ya da köylülerin çeşitli şekillerde ödüllendirilmesi de düşünülmelidir.

Orman köylerinde her türlü ormancılık faaliyetlerine ilişkin üst düzey yöneticilerin katıldığı halkı bilgilendirme, sorunları yerinde tespit edip çözmeye dönük sohbet toplantıları düzenlenmesi düşünülebilir. Bu toplantılarda orman köylülerine her türlü istek, şikâyet ve önerilerin dikkate alınacağına ilişkin güvenceler verilmelidir. Bu şekilde ormancılık teşkilatının en önemli hedef kitlesi konumundaki orman köylüleri sorunlarını birinci elden yetkililere ulaştırma imkânı bulabilecekler ve kendilerinin önemsendiğinin farkına varabileceklerdir. Bu yaklaşım, şimdiye kadar ormancılık teşkilatı tarafından mevzuatlar çerçevesinde

yürütülmeye çalışılan ormancılık teşkilatı-orman köylüsü ilişkilerini tek yönlü olmaktan çıkarıp, karşılıklı etkileşime dayalı katılımcı yönetim anlayışına da temel oluşturabilecektir.

Ormancılık teşkilatı yöneticileri tarafından vatandaşla aralarında çatışma yaşanmasını önleyici etkili tedbirler alınmalı, yaşanması muhtemel çatışmaların çözülmesinde yasal çerçevede içinde inisiyatif kullanma yolları aranmalıdır. Bu noktada, yerel ormancılık teşkilatının katılımcılık anlayışından hareketle, koruma sisteminin orman köylülerinin de sorumluluk sahibi olduğu bir yapıya dönüştürülmesi ve bu sayede korumanın daha etkin hale getirilmesine çalışılmalıdır. Bu tip bir yapılanma, ormanların korunmasında dava sonucu verilen cezalardan daha etkili bir yöntem olabilecektir. Kaldı ki orman köylülerinin de sorumluluk sahibi olduğu bir yönetim ya da koruma sistemi, ormancılık teşkilatı ile orman köylüleri arasında var olduğu öne sürülen çatışmanın meydana getireceği olumsuzlukları da ortadan kaldıracaktır.

Özetle, orman köylülerini ilgilendiren her türlü etkinlik ya da projede, ormancılık teşkilatı tarafından orman köylülerine tek taraflı sorumluluk/yetki verme yerine, sorumluluk/yetki paylaşımının ve işbirliğinin esas alındığı katılımcı yaklaşımlara öncelik verilmelidir.

Kaynaklar

Anonim 2004. Türkiye Ulusal Ormancılık Programı 2004-2023, TC Çevre ve Orman Bakanlığı, 95 s., Ankara,

Anonim 2005. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü 2006 Yılı Eylem Planı, 114 s.

Anonim 2006. Orman Varlığımız. TC Çevre ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, 160 s., Ankara.

DİE 2001. 2000 GENEL NÜFUS SAYIMI Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (ARTVİN). DİE Yayın No: 2498, Ankara.

DİE 2003. Türkiye İstatistik Yıllığı 2002. Yayın Numarası 2779, Ankara

Güner S., Tüfekçioğlu A. Öztürk A., Eroğlu H. 2005. Artvin İl Gelişim Planı Ormancılık Sektörü Raporu. Artvin Valiliği, 67 s., Artvin.

Karasar N. 1994. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. 6. Basım, ISBN 975-954-32-1-6, 292, Ankara.

Öztürk, A., 2003. Devlet Orman İşletmelerinde İşletme Amaç ve Stratejilerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği). KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER), XII+249, Trabzon.

Sağlam, B., 1995. Artvin İlinde Orman Koruma Halk İlişkilerinin Araştırılması. KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Şencan, H., 1993. Araştırma Yöntem Bilimi. Basılmamış Ders Notları. İÜ İşletme Fakültesi, Davranış Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Türker, M.F. ve Ayaz, H., 1998. Orman Köylülerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Orman Kaynaklarının Tahribi. Uluslararası Katılımlı III. Ekoloji Yaz Okulu Tebliği, (21-27 Temmuz 1997, Trabzon), Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı Çevre Eğitimi Merkezi Yayınları:2, 165-187, İzmir.

Türker, M.F., Öztürk, A., 2001. Artvin İli Ekonomisinde Ormancılık Sektörünün Yeri ve Önemi. Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, Yıl 2: Sayı 1 Cilt 1, s.1-14, Artvin .

URL1, 2007. www.ogm-artvinobm.gov.tr et:22.11.2007.